

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

ПОВРЕМЕНИ СПИС

ЗА СЛОВЕНСКУ ФИЛОЛОГИЈУ И ЛИНГВИСТИКУ

УРЕЂУЈЕ

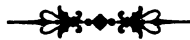
А. БЕЛИЋ

УЗ

СТАЛНУ САРАДЊУ

г. г. А. МЕЈЕ-А, проф. Collège de France, А. СТОЈИЋЕВИЋА, проф. Унив. у Љубљани, К. НИЧА, проф. Унив. у Кракову, Љ. СТОЈАНОВИЋА, акад. у Београду, М. РЕШЕТАРА, б. проф. Унив. у Загребу, О. ХУЈЕРА, проф. Унив. у Прагу, Р. НАХТИГАЛА, проф. Унив. у Љубљани, СТ. ИВШИЋА, проф. Унив. у Загребу, СТ. М. КУЉБАКИНА, проф. Унив. у Београду, ФР. ИЛЕШИЋА, проф. Унив. у Загребу, ФР. РАМОВША, проф. Унив. у Љубљани и Х. БАРИЋА, проф. Унив. у Београду

КЊИГА VII СВ. 3—4

ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
БЕОГРАД, 1928—1929

1. Када је Теодосије писао живот Св. Саве.

Познато је да се задуго није знало, када је живео Теодосије, познати прерађивач Доментијановог списка о Св. Сави. Иако је Теодосија већ 1794 издао Кирило Живковић, о њему је прве податке изнео *Павле Шафарик* 1831 у својој епохалној расправи: *Übersicht der vorzüglichsten schriftlichen Denkmäler älterer Zeiten bey den Serben und anderen Südslawen (Geschichte der serbischen Literatur I, 1865, 165 и д.; српски превод: Летопис Матице Српске 68, 1845, I—II)*. Шафарик је мислио (стр. 46—7) да је Теодосије живео у 18 веку.

Чудновато је да је *Ђ. Даничић*, када је 1860 издавао Теодосијево дело о Св. Сави, мислио да је то Доментијанов рад, иако је Шафарик већ 1831 јасно разликовао та два посла. Када је издавао Доментијана (1865), Даничић је већ добро разликовао оба дела, и истакао је (стр. X), да је „прерађено дјело Доментијаново постало XIV вијека и то у првој половини“. После тога је *В. Јашић* у својој Историји књижевности (1867, стр. 178), на основу Теодуловог рукописа истакао, да је Теодосијево дело написано пре 1336 (из које је године Теодулов препис). Ипак *Е. Голубински* у својој Историји цркве (1871, стр. 512) није то узео на ум, па је, по Шафарику, писао, да је Теодосије тек 1757 написао, по поруцбини митрополита Павла Ненадовића, биографију Св. Саве.

В. Јашић је после тога први истакао, да је Теодосије живео можда *још у 13 веку* (Starine 5, 1873, 19). *Сш. Новаковић* је у првом издању својих Примера (1877, стр. 238) одлучно рекао да је Теодосије у *последњој четврти 13 века* наново написао Савину биографију. Чудно је да је Новаковић после одустао од тога свог мишљења, и да је 1879 (Starine 11, 1879, 161—2) доказивао да је Теодосије писао *средином 14 века*, а већ пре тога (Rad 43, 1878, 193) он је чак тврдио, да је опис крунисања Стевана Првовенчаног код Теодосија у ствари опис Душановог крунисања за

цара 1346, ма да се тај опис налази већ у једном рукопису из 1336 год.! Ипак је у новим издањима Новаковићевих Примера остало добро назначено: да је Теодосије „негде у последњој четвртини XIII века . . . наново написао живот Св. Саве“ (изд. 1904, 239).

И *Св. Вуловић* се изјаснио за Јагићево мишљење (Годишњица 7, 1885, 106), и додао је неке своје разлоге и доказе, којима је мислио да може поткрепити то мишљење. То је своје мишљење поновио Вуловић и после још у једној својој расправи, и додао је још неке нове разлоге (Годишњица 14, 1894, 245—6).

П. Прошић је у својој књизи о старим српским биографијама 1897, стр. 71—2) назначио, да је Теодосије писао Савино Житије између 1264 и 1336 год.

Љуб. Ковачевић је у својој расправи о женама и деци Стевана Првовенчаног (Глас 60, 1901, 13—4) рекао само да је Теодосије прерадио Доментијана пре 1318 год.

М. Мурко (*Geschichte der Südslaw. Lit.* 1908, 159—160) ставља Теодосија у 13 век, а *П. Појовић* (Преглед српске књижевности 1909, 46—7) каже да је вероватно из краја 13, не после почетка 14 века.

С. Розанов у својој одличној студији: Источници, время составленіе и личность составителя Θεодосіевској редакціи житія Саввы сербскаго (1911, стр. 45—6) међутим доказује, да је Теодосије писао Савину биографију између 1322 и 1336 год.

Напоследку је *М. Башић* (Старе српске биографије 1924, стр. XVII—XVIII) тврдио да је Теодосије живео и радио у другој половини 13 и у почетку 14 века.

То је историја питања о добу, када је живео и радио Теодосије. Као што се види, Теодосије је првобитно стављан погрешно чак у 18 век, па је после време његовога живота помицано унатраг, прво у 15, па у 14, па чак у 13 век. Дуже се времена одржавало мишљење, да је Теодосије живео и радио у 13 веку. Али се после јавила опет реакција, и неки новији историци стављају га опет у 14 век.

Има међутим једно место у Теодосија на које до сада није обраћена пажња, а помоћу кога се, по моме мишљењу, може утврдити несумњиво *terminus post quem* поп за време када је Теодосије написао своје дело о Св. Сави.

У причању о зидању Жиче Теодосије говори о томе како је Сава многих дѣлатель и здыць и мраморникъ искусныхъ привель изъ гръчскыя землѣ, како је Сава са Првовенчаным долазио да обилази грађевину и да надгледа рад на њој, па их том приликом наоучавааше по воли его оукрасити, *како и до дньсь въ иштиноу всѣми оукрашена цркви видишь се* (стр. 98).

Познато је да је Жича за време архиепископа Јакова (1286—1292) разорена. Архиепископ Данило прича у биографији архиепископа Јевстатија I да је после Јевстатијеве смрти (4 јануара 1286) напастованију великоу въздвиженіа ратьнааго и мльвѣ не малѣ належешти мѣстоу томоу светомоу рекомоу Жидьча, те је због тога архиепископ Јаков пренео тело Јанићијево из Жиче (стр. 318). О разорењу Жиче говори јасније ученик архиепископа Данила II у његовој биографији. Он прича за Жичу да въ мимощдышаа врѣмена нѣкогда *на дльзѣ стоавъшоу въ ойоусѣвнии нашѣствиѣмъ безбожънааго љзыка коуманьска, и всемоу огнѣмъ зажъженоу* (стр. 371—2). После тога, за владе архиепископа Јевстатија II (1292—1309), мѣсто то поновљено бысть *нѣ не съврѣшено, какоже бѣ испрѣва*, па је онда тек Данило као архиепископ потпуно обновио Жичу. Описујући шта је све том приликом учинио, Данилов ученик прича, међу осталим, и да је цркву покрио оловом, *вешъхоѣ ойѣмѣ* (стр. 372).

Према томе, Жича је била разорена између 1286 и 1292, било при нападају Шишмана из Видина, као што мисли проф. К. Јуречек (Историја Срба I, 246), или при једном од пљачкашких похода браће Дрмана и Куделина, које су они чинили из Браничева (I. с. 115; ср. В. Пећковић, Манастир Жича, 1911, 11). После тога је Жича нешто поправљена, за архиепископа Јевстатија II (1292—1309). На оправци Жиче радили су после нешто и архиепископ Сава III (1309—1317) и можда Никодим (Пећковић, I. с., 11), али је манастир потпуно обновио архиепископ Данило II (1326—1338).

Очевидно је, да је Теодосије, када је написао, да Жича и *до дньсь въ иштиноу всѣми оукрашена* цркви видишь се, није могао мислити на обновљену Жичу, јер она за архиепископа Јевстатија није била сасвим ресторисана какоже бѣ испрѣва, а потпуна је ресторација изведена тек за архиепископа Данила II. Да Теодосије није могао помишљати ни на Жичу после ове ресторације види се по томе, што ученик Данилов истиче да је при

тој ресторацији *скинуџ стари кров*, па је она поново покривена, док Теодосије изрично каже, да *Жича и до данас стоји украшена онако како је шо по виушствима Св. Саве извршено*: Сава мајсторе наоучавааше по воли њго оуркрасити, јако и до дњњсь . . . видить се.

Према томе мислим: да се као *terminus post quem* поп за састављање Савине биографије од Теодосија може утврдити 1292 год.

Београд
11 нов. 1928.

Сш. Сшанојевић.

2. Чокешина.

М. Ђ. Милићевић је тврдио, да је манастир Чокешина постао јамачно у првој половини 18 века (Кнежевина Србија, 1876, 426). Г. Вл. Пећковић је, свакако на основу једног записа, чија година није сигурна (*Љуб. Сшојановић*, Стари српски записи и натписи IV, 1923, 48), изрекао, сасвим оправдано под сумњом, мишљење, да је најстарији спомен о манастиру Чокешини из 1541, а да није познато кад је Чокешина сазидана (Народна Енциклопедија IV, 1929, 962).

У једној повељи босанског краља Стевана Томаша, изданој 14 октобра 1458 логотету Стевану Ратковићу, набрајају се имања и села која му је краљ дао, па се међу њима помиње и *Чокешина црква*: дасмо логофетџ Степанџ села и *црквиџ*, што е држаџ Богданџ *Чокеша* (Rad 1, 1867, 157). Мало даље помињу се изрично „Чокешина села“. Међу тим селима која је држао Богдан Чокеша наведено је и „село Димковци конџ Заслона“. Заслон је, као што је познато, Шабац (Годишњица 9, 1887, 5—6), и према томе је „Чокешина црква“ била у томе крају.

Манастир Чокешина је вероватно на месту где је била „Чокешина црква“.

Да напоменем још, да се међу Чокешиним селима изрично помиње „село *Обрамићи* с црквиџ“. Требало би потражити, да ли није у околини Чокешине гдегод сачувано то име?

Сш. Сшанојевић.